

PSICOPATIES I ALCOHOLISME A LES COMARQUES GIRONINES

pel Dr. SALVADOR VIVES

El Manicomi de Salt, malgrat el caràcter d'establiment regional que adquirí en 1914, en incorporar-se la Mancomunitat el servei d'alienats de beneficència abans confiat a les Diputacions, continua assistint gairebé exclusivament els malalts que per naturalesa o veïnatge corresponen a localitats de la província de Girona. Aquest fet, els motius del qual fóra inescaient d'exposar aquí, converteix el nostre càrrec de director del referit establiment en posició estratègica privilegiada per estudiar les característiques especials que en el que es refereix per ex. a etiologia i a formes clíniques, presenten amb major freqüència els alienats que es recluten dintre un contingent determinat i a bastament fixe de població, així com les correlacions que puguin haver-hi entre l'alienació mental d'una part, i d'altra part les condicions socials, infeccions i intoxicacions que més sovint s'observen en les comarques gironines, per tant com el Manicomi de Salt és l'indret de concentració de tots els psicòpates de beneficència de les mateixes.

S'ens és oferta, doncs, ocasió propícia d'investigar la relació que dins un sector de Catalunya hi hagués entre l'alcoholisme i les malalties mentals.

En fer l'estadística i classificació dels malalts assistits en el Manicomi de Salt durant l'any 1917, constatarem que per un total de 525 alienats, solament 20 devien, d'una manera immediata, llur malaltia mental a l'alcoholisme i, per tant, la pertorbació psíquica que presentaven podia ésser legítimament qualificada de psicopatia alcohòlica. Quedaven naturalment exclosos

d'aquest grup tots aquells psicòpates en els quals els excessos alcohòlics són o bé un efecte, una episòdica manifestació més de la malaltia mental com s'esdevé per ex. en la dipsomania, en els pròdroms d'un accés maníac en el període d'invasió de la paràlisi general i en certes psicopaties constitucionals, o bé són una senzilla coincidència com en algunes psicopaties epilèptiques, en certs casos de paràlisi general i de demència senil, en determinades esquizofrènies delirants i en alguns malalts de psicosi sistematitzada al·lucinatòria crònica, en tots els quals la intoxicació alcohòlica no fa altra cosa que matitzar o enriquir el quadro clínic amb alguns símptomes accessoris que prompte s'esfumen i desapareixen, deixant nua una psicopatia d'un gènere tot diferent que res no té que veure amb l'alcoholisme. Cal dir que ambdós grups de psicòpates—psicòpates que per efecte de llur malaltia abusen de l'alcohol i psicòpates que ofereixen el que els alienistes francesos, amb rara precisió, anomenen l'*appoint alcoolique*—són comptats en el Manicomi de Salt. Aquesta categoria d'alienats són en certs països tan freqüents que Kraepelin diu observar-los en la Clínica de Psiquiatria de Munich en la proporció de 22'10 per 100 admissions.

Les xifres esmentades del Manicomi de Salt, que semblen mantenir-se sensiblement constants d'uns anys en aquesta part, donen la proporció de 3'80 psicopaties alcohòliques per 100 alienats assistits; proporció evidentement baixa si hom la compara a les següents, observades en altres llocs: 10'15 % als Manicomis de Berlin, 35 % admissions als Manicomis de Viena, 8'4 % a Praga, 10 % a Basilea (Sérieux), 15 % a l'alta Itàlia (Tanzi-Luggaro), 22,4 % a la Clínica de Psiquiatria de Munich (Kraepelin), 13,90 % als asils francesos (*Journal Officiel*, 3 Juliol 1907), 24,9 % a la baixa Austria, 26,3 % al Comtat de Staffordshire, Anglaterra, 31,4 % a l'Estat de New-York. 30,6 % a l'Estat de Massachusetts i 21,4 % a l'Estat del Maine (prohibicionista des de l'any 1851), Estats Units d'Amèrica (Rosanoff).

Com podeu veure, al costat d'aquestes riques proporcions d'alienats alcohòlics—de moltes de les quals els autors que les donen manifesten expressament descomptar-ne les psicopaties amb alcoholisme però no de causa alcohòlica—la nostre proporció és evidentment modesta i ens és decididament favorable.

Mes aquest feble índex de psicòpates alcohòlics del Manicomi de Salt no s'adiu amb l'elevada proporció d'alienats que

dóna la província de Girona. La població calculada d'aquesta província és segons dades oficials de 328.577 habitants, i el cens d'anormals i alienats assistits per la beneficència pública era, el dia 1 de Gener de 1918, de 460. Resulta d'aquestes dades que la proporció d'alienats i anormals hospitalitzats és de 14 per 10.000 habitants. (Aquesta proporció seria naturalment més elevada si tinguéssim en compte els alienats i anormals veïns de la província de Girona que són assistits en manicomis privats i institucions particulars). Acabem de qualificar d'elevada la proporció de 14 alienats per 10.000 habitants. Ara direm perquè la considerem així.

Inútil pensar en comparar-la amb la d'altres regions espanyoles, puix bé que l'any passat es comencés pel servei d'Estadística del Ministeri d'Instrucció Pública a fer estadístiques d'alienats en cada manicomi, encara no s'han publicat els resultats.

La proporció de 14 alienats per 10.000 habitants es refereix en les comarques gironines a una població manicomial que comptava, en 1917, solament 0'57 paralítics generals per 100 malalts, quan en molts manicomis la P. G., de causa essencialment sifilítica, es registra en la proporció de 10 % i àdhuc en alguns de 20 %. (recentment Rosanoff assenyala que el 19,4 % de les admissions masculines i el 7,0 % de les femenines, durant l'any 1913, en els asils de l'Estat de New York eren degudes a la sífilis com a causa essencial), i correspon a una regió que no té grans nuclis urbans ni denses aglomeracions industrials on abunden certament els factors socials d'alienació mental. A més, tampoc es donen en la província de Girona les circumstàncies que determinen, en igualtat de les demés condicions, que el número d'alienats hospitalitzats sigui elevat sense que pugui afirmar-se, paral·lelament, que són molt freqüents les malalties mentals.

Al·ludim, d'una part, a la falta de bons manicomis que inspirant confiança a les famílies aquestes hi apel·len no com a *ultima ratio* sinó com a medi de curació; i d'altra part, a l'absència d'una afuada i exigent civilització i d'una exquisida sensibilitat social, que fan més sovint i més prompte del psicòpata un inadaptat o bé un no tolerat per l'ambient col·lectiu. Circumstàncies són totes aquestes que obren concentrant en el manicomi a molts malalts de la ment que d'altra manera s'escapen de les estadístiques i no figuren enlloc com alienats.

De la influència evident d'aquests darrers factors volem donar-ne un exemple que ens proporciona Rosanoff en la 4.ª edició del «Manual of Psychiatry» escrit en col·laboració amb l'alienista francès Rogues de Fursac. El citarem *in extenso* per lo demostratiu que és. Hom pot dividir, diu Rosanoff, els estats de la ribera Est del Mississippí en dos grups: estats del Nord i estats del Sud. El grup del Nord ha ofert sempre més facilitats d'assistència als alienats que el grup del Sud i, coincidint amb això, el número d'alienats hospitalitzats amb relació a la població ha sigut també en aquell sempre major. Així veiem que el grup Nord ha presentat successivament en 1880, 1890, 1904 i 1910 les proporcions respectives de 10,49 14,51, 23,07 i 25,66 alienats internats per 10.000 habitants. En canvi, les proporcions registrades en els Estats del Sud són, pels mateixos anys, de 4'88, 7'97, 11'75 i 13'23 respectivament. La diferència entre aquests dos grups d'estats és certament remarcable.

Correspon aquesta diferència a una real i positiva diversitat en la freqüència de l'alienació mental en els dos grups? O bé, més clar: si la població dels dos grups d'estats estés sotmesa a les mateixes condicions d'ambient i demés, s'observaria l'esmentada diferència en les proporcions de psicòpates hospitalitzats? Un fet social permet respondre a aquesta pregunta.

L'increment de població de l'estat de Califòrnia s'ha realitzat en gran part durant algunes dècades per immigració d'habitants d'altres estats, sobre tots dels estats de l'Est del Mississipí. Aquest fet proporciona l'ocasió, experimental podríem dir, que calia per poder contestar degudament a la qüestió posada, amb sols examinar el número d'admissions que respectivament causava en els asils de Califòrnia els habitants nats en cada un dels grups d'estats de l'Estat del Mississipí, i que per la circumstància damunt dita es trobaren viure en les mateixes condicions d'ambient social.

Doncs bé; durant el període biennal que finí a 30 de Juny de 1910, els nats en els estats del grup Nord i residents a Califòrnia, proporcionaren 14,73 admissions en els asils per 10.000 habitants. Durant el mateix període de temps els nats en els estats del grup Sud proporcionaven 16,67 admissions per 10.000 habitants. Fenomen invers, com es pot veure, al constatat abans.

Per les consideracions més amunt esmentades consideràvem elevada la proporció de 14 alienats per 10.000 habitants que correspon a la província de Girona. Afegirem, a més, que si

bé aquesta proporció és inferior a la que presenten de fa alguns anys els països centrals i occidentals d'Europa i els Estats Units d'Amèrica, és superior, no obstant, a la que s'observa en algunes regions d'Itàlia, Cerdenya (6,83) i Sicília (10,23) per ex. i sols és assolida darrerament en la mateixa nació per alguna província que com la Toscana, (15,50) i l'Emília (15,16) tenen una organització manicomial a bastament desenrotllada. (Un fet, que senyalarem incidentalment: en tots els països citats durant els 10 anys darrers, ha augmentat considerablement el número de psicòpates hospitalitzats; en canvi, en la província de Girona aquest número es manté sensiblement constant durant l'esmentat període de temps.

El contrast davant de què ens trobàvem no podia, doncs ésser més evident: d'una part, proporció alta d'alienats hospitalitzats amb importància quasi nul·la de la sífilis i escassa de l'alcohol com a causes essencials de psicopaties; d'altra part, absència de grans ciutats i denses aglomeracions industrials, manicomi poc més que rudimentari i sensibilitat social esmussada, es a dir, manca dels factors socials que podrien explicar aquella elevada proporció.

Llavors vàrem preguntar-nos si l'alcoholisme, ja que no directament, representaria d'una manera indirecta, per via hereditària, un factor important d'alienació en les encontrades gironines. Per vàries raons, ultra les referides, aquesta hipòtesi semblava plausible.

Fixem-nos en els 63 frenastènics (idiotes, imbecils i dèbils mentals) i en els 35 epilèptics de nostre manicomi que sumats als 58 frenastènics i epilèptics assistits a l'Hospici de Girona, formen un lot de 156 malalts en l'herència dels quals els autors estan d'acord en assenyalar el rol important que correspon a la sífilis i a l'alcoholisme. Com que res no fa creure que la sífilis sigui a la província de Girona extremadament freqüent, era lògic sospitar que l'alcohol podria pesar feixugament en l'herència d'aquests anormals. A més, gairebé tots els autors de Psiquiatria afirmen que l'alcoholisme del pare o de la mare es troba amb particular freqüència en els antecedents dels psicòpates i neuròpates, fet que nosaltres comprovàvem algunes vegades, principalment en els psicòpates periòdics i en els esquizofrènics, quan ens era possible d'obtenir una anamnesi exacta, la qual cosa tots els alienistes saben que s'escau en poques ocasions.

Enfocada aix  la q estio el camí que semblava oferir-se naturalment per dilucidar-la era procedir a una informació, portar a cap una enquesta sobre l'alcoholisme a les comarques gironines.

Amb aquest objecte repartirem entre tots els metges de la província de Girona uns qüestionaris amb els que ens proposàvem: primer, conèixer la intensitat i l'extensió de l'alcoholisme en les encontrades gironines; segon, escatir si, com semblava, l'alcohol era un factor que pesava feixugament per mit  de l'herència damunt els malalts assistits en el Manicom  de Salt i, per tant, podia invocar-se l'alcoholisme com una de les causes que expliquessin la nostra proporció d'alienats.

Amb la nostra enquesta obtinguérem dades que es refereixen a un lot de població d'uns 165.000 habitants. (El cens calculat de la província  s de 328.577 habitants).

No entrarem aqui a examinar els resultats de l'enquesta, que demostren l'existència incontestable de bastants focus d'intens alcoholisme a Catalunya—cal revisar la tradicional sobrietat catalana—en lo que es refereix a les formes en què s'absorbeix l'alcohol, llocs i dies en que aquest es consum, relació amb els oficis, influència sobre la procreació, freqüència de l'alcoholisme femeni, etc. per haver-ho fet ja detalladament damunt les pàgines (1) del Butlletí del Col legi de Metges de Girona i per no ésser en aquest moment oportú, puix que en nostra comunicació ens proposem solament examinar la relació que hi hagi entre les psicopaties i l'alcoholisme.

No obstant, no volem deixar de remarcar que, estudiat d'aprop i amb esperit objectiu, el problema de l'alcoholisme no apar pas tan senzill com pretenen els reformadors i moralistes, ben intencionats i ultrancers però habitualment poc informats, de les lligues contra l'alcoholisme. Segons la nostra enquesta, l'alcoholisme s'ofereix més que com un problema moral, possible d'ésser resolt per la *machine* aparatosa amb què surten a campanya les lligues antialcoh liques, com un complex problema de medicina social en el que s'hi encavallen múltiples factors entre els quals poden senyalar-se els prejudicis dietètics, l'alimentació insuficient, la cuina fada i rudimentària de moltes llars per ineducaci  menatgera de la dona, certes característiques psicològiques locals, el règim del treball, la distribució

(1) Boletín del Colegio de Médicos de la provincia de Gerona, Junio de 1918 y Junio de 1919.

dels ocis i també—recordem-nos que som metges i alienistes—includibles fatalitats psico-orgàniques.

En quant a la relació que pugui haver-hi entre l'alcoholisme i la proporció d'alienats, veiem les respostes obtingudes a una de les preguntes del qüestionari que diu textualment. «Els alienats i anormals de la vostra localitat són fills de pares intemperants o alcohòlics?»

15 qüestionaris constaten la coincidència d'haver-hi en la localitat alcoholisme i abundar-hi les psicopaties. Cal dir que d'aquests 15 qüestionaris sols 8 afirmen haver observat alienats entre la descendència de pares alcohòlics.

11 no observen alienats en la descendència dels alcohòlics.

16 ens diuen: relació desconeguda.

2 positius d'alcoholisme corresponen a localitats on no s'observen alienats.

1 negatiu d'alcoholisme pertany a un poble en el que abunden molt les psicopaties.

Com veieu, davant dels resultats proporcionats per aquests qüestionaris no és possible de formar un concepte precís, ni en sentit negatiu ni en sentit positiu, del rol que correspon a l'alcoholisme en l'herència dels psicòpates, i, per tant, de l'influència de l'alcohol en nostra proporció d'alienats. Si alguna cosa posen en evidència tals resultats, semblants d'altra part als obtinguts en les preguntes que es referien a la influència de l'alcoholisme sobre la procreació, morbiditat, mortalitat i anormalitat infantils, és que els efectes de l'alcohol sobre la descendència no són pas en l'actualitat ben coneguts, i que llur estudi constitueix una qüestió complexa que sembla guardar encara moltes incògnites i reservar insospitades sorpreses. Remarquem que respecte d'aquest particular, els resultats de nostra enquesta estan globalment d'acord amb els estudis fets per Ethel M. Elerton i Karl Pearson en el «Francis Galton Eugenics laboratory» de la Universitat de Londres, institució especialment creada per escatir tota qüestió que atenyi a l'herència.

CONCLUSIONS

1.ª La proporció d'alienats que dóna la població de les comarques gironines és relativament elevada (14 alienats per 10.000 habitants).

2.ª A diferència de lo que passa en la majoria de països, la

referida proporció es manté sensiblement constant d'uns 10 anys en aquesta part.

3.ª Malgrat l'existència de bastants focus d'alcoholisme en la província de Girona, les psicopaties de causa essencialment alcohòlica s'observen en proporció relativament baixa entre els alienats hospitalitzats (3,80 per 100).

4.ª Es desconeix el rol de l'alcoholisme com a factor hereditari d'alienació mental en les comarques gironines.

Discussió: Dr. Mestres.

Faig notar que les dades donades pel Dr. Vives coincideixen amb uns estudis fets per mi anys enrera, ço és que els fenòmens d'alcoholisme crònic són més freqüents i amb més intensitat en els llocs on no es cultiva la vinya, que la toxicitat dels alcohols no és pas la mateixa, és diferent segons la procedència de l'alcohol; on es consum alcohol industrial són més freqüents els fenòmens d'alcoholisme crònic, on es consum vi o alcohol de vi es produeix la borratxera però no l'alcoholisme crònic. A més les toxicitats són diferents: en uns experiments fets en gorrins per un acadèmic de la de Medicina de Londres es demostra que aquelles estan en relació de 1 a 3, ço és, que injectant en les venes d'un porc 3 grams d'alcohol vínic es produeixen uns efectes tòxics iguals que si se li injecta un gram d'alcohol de patates. Aquests motius m'indueixen a pregar al Dr. Vives que continuï els seus estudis per a esbrinar la influència actual dels diferents alcohols, probablement deguda als èters que els acompanyen.

Discussió: Dr. Peyrí.

Em cridà l'atenció a la meua primera visita al Manicomi de Salt el fet insòlit de que allí no es conegués la paràlisi general progressiva i l'escassetat de psicopaties luètiques des del temps que en tenien memòria els que cuiden el Manicomi.

Això, naturalment es presta a cercar el perquè i a glosar el fet, amb l'alta finalitat de la doctrina de la causa de les sífilis nervioses.

Per què en els altres manicomis catalans abunda entre un 10 i un 20 per 100 la paràlisigeneral i a Salt no hi han paralítics?

Per de prompte es tracta d'un manicomi provincial per pobres i a la regió no abunden els nuclis industrials, la població

és de camperols; això vol dir que la vida de camp que regularitza millor que cap la relació entre el sistema muscular i el nerviós allunya la sensibilització del sistema nerviós que facilita el desenrotllament de la lues nerviosa que es presenta en obrers industrials també.

En segon lloc l'escassetat de psicopaties alcohòliques que ha fet notar el Dr. Vives, fa que també es pugui allunyar la sensibilització dels centres nerviosos per preparar la injecció diemne desencadenant. A més, tal com ha fet notar el Dr. Mestres, l'enolisme no dóna els trastorns de l'alcoholisme crònic com l'alcoholisme dels alcohols industrials.

Discussió: Dr. Joan Sau.

L'alcoholisme sobre les malalties mentals, és fàcil que actui; però pel que es refereix al que jo he observat és molt més fàcil observar l'acció psicopàtica hereditària perquè quasi tots els alienats tenen una herència directa, indirecta o col·lateral; és també manifesta l'acció de l'alcoholisme sobre les malalties de les criatures, ja que moltes vegades en la mort ràpida de les mateixes per malalties que aparentment no deurién ocasionar-la, hi veurem, apart d'altres causes, l'alcoholisme dels pares com factor molt important.